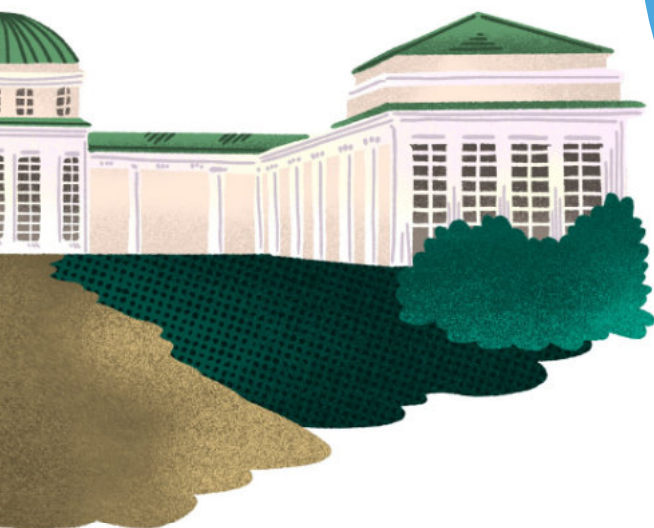

Představ si místo, kde ze země vyvěrá léčivá voda,
kde stromy tvoří zelené pokoje, kde se kdysi
procházeli králové, básníci i slavní skladatelé
a které dodnes navrací lidem zdraví.

MÍSTA PLNÁ PŘÍBĚHŮ

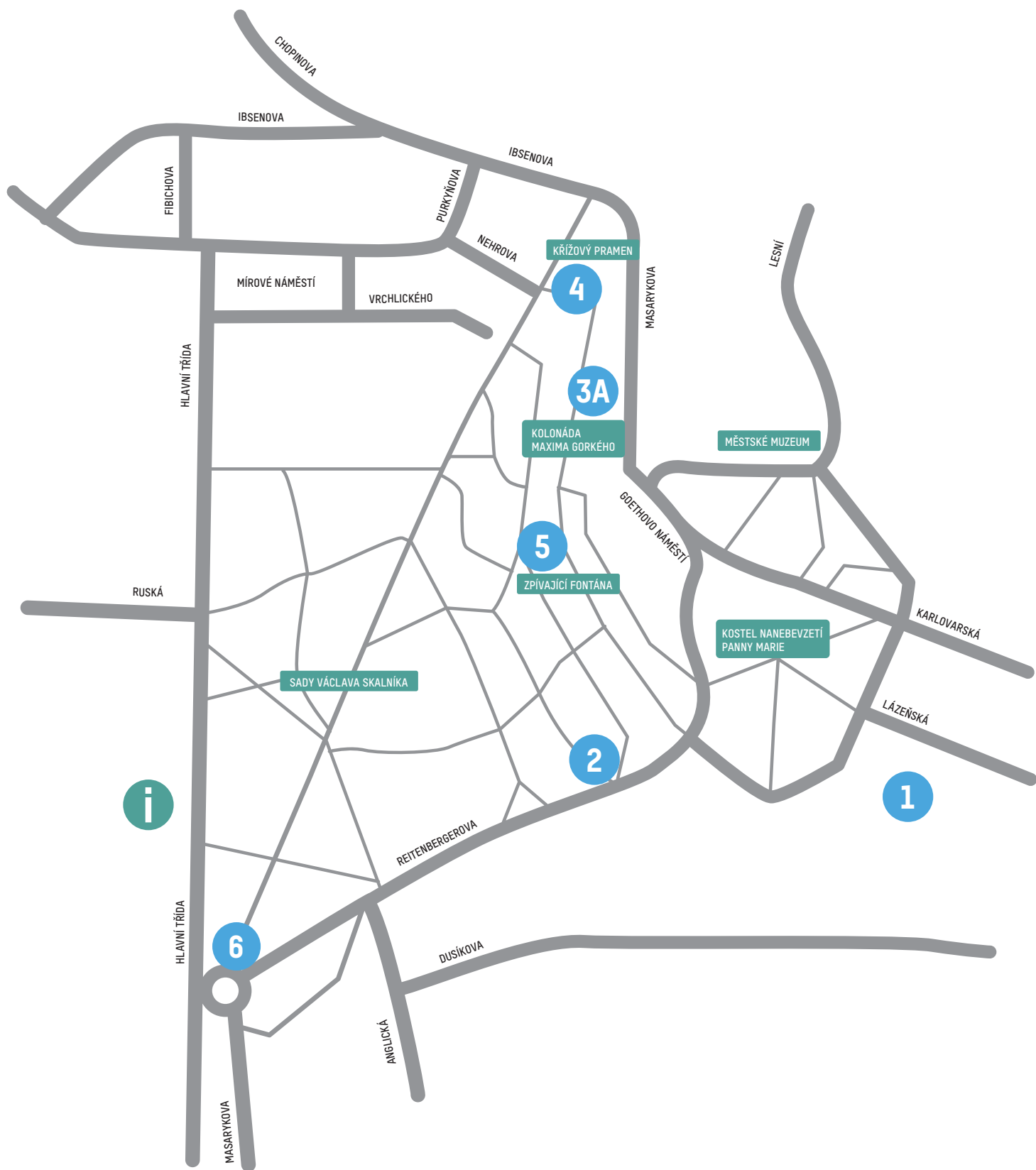

Zažij na vlastní oči!
MARIÁNSKÉ LÁZNĚ

PROJEKT REALIZOVÁN ZA PODPORY

METODICKÝ LIST

Cílová skupina: 1. i 2. stupeň ZŠ

Doporučený věk: 9–15 let, úkoly různé náročnosti

Časová dotace: 3–4 hodiny

Obsahuje: mapu, metodiku s tipy a vysvětlením, pracovní listy

Příprava: Postupujte podle mapy, kde jsou místa shodná s kapitolami v pracovních listech. Není třeba jít postupně. Pro práci s pracovními listy je ideální rozdělit si děti do menších skupinek, cca po pěti/šesti dětech. Ke každé skupince se může přidat dospělý*á, který*á děti provází pracovními listy a vede s nimi diskusi o jednotlivých tématech. Děti se mohou střídat ve čtení. Starší děti mohou pracovat individuálně. Není potřeba vše vyplňovat ihned. Děti si můžou pracovní listy vyplnit doma či ve škole.

Co mít s sebou:

- tužku
- pevné desky (cokoli jako podklad pod pracovní listy)
- pítka na prameny
- kapesné na oplatku

Co říct na úvod: Řekneme si, **co je to UNESCO a jaký má význam pro nás a celý náš region.** Co vše zahrnuje Seznam světového dědictví UNESCO v našem kraji a proč je potřeba to chránit. Projdeme pomyslnou stezkou regionální vlastivědy a místopisu, navážeme na dějiny Evropy, prozkoumáme přírodní a léčivé bohatství, podíváme se na město z pohledu architekta a seznámíme se s umělci a celebritami.

Jak pracovat s pracovními listy:

Úkoly se značkou plníme společně.

Pokud u společného úkolu nejsou naznačené řádky, nemusí děti odpovědi zapisovat, stačí o nich pouze diskutovat.

Úkoly se značkou plní každý*á individuálně

Pracovní list lze použít:

jako projektový den (výuka v bloku 3–4 hodiny)

jako terénní vzdělávání přímo na místě v různých předmětech

ve skupinách (diferenciace podle výkonu)

pro rodinné učení (spolupráce rodičů a dětí)

Metodický tip:

Téma Mariánských Lázní a jejich zápisu na seznam UNESCO je skvělou příležitostí propojit více vzdělávacích oblastí najednou. Umožňuje pracovat s **regionální vlastivědou**, když si žáci uvědomí, proč je jejich město nebo navštívené místo jedinečné. Navazuje také na **dějiny Evropy**, protože lázně nejsou jen o pramenech – formovaly kulturu, společenský život i diplomacii napříč kontinentem.

Zároveň lze toto téma využít v rámci **environmentální výchovy**, protože zdůrazňuje potřebu chránit krajinu, parky, prameny a veřejný prostor. Mariánské Lázně jsou ale také **unikátní laboratoří přírody**, kde se děti mohou nenásilně a zábavně seznámit s přírodními jevy. Minerální prameny, znělcové podloží, oxid uhličitý, bahenní zábaly a léčivé rašeliny – to vše jsou přírodní procesy, které si mohou žáci vysvětlit jednoduchou, srozumitelnou formou. Dozvědí se, odkud prameny vycházejí, proč mají specifickou chuť, jak se mění krajina, když je pod ní aktivní přírodní zdroj, a jak lidé po staletí využívali léčivou sílu zdejší vody, plynů i klimatu.

Mariánské Lázně jsou také ideální ukázkou propojení **architektury a umění** – kolonády, gloriety, městské plánování a koncept města-parku mohou žákům ukázat, jak promyšlené a esteticky citlivé může být utváření prostoru.

Díky těmto souvislostem děti snadněji chápou, že se pohybují v místě, které má **světový význam**. Uvědomí si, že krása, historie a atmosféra Mariánských Lázní nejsou samozřejmé – je potřeba o ně pečovat, chránit je a respektovat.

Víš, co jsou Slavná lázeňská města Evropy?

UNESCO je mezinárodní organizace, která chrání ta nejcennější místa na Zemi – taková, která jsou výjimečně krásná, historicky důležitá nebo jedinečná. Když UNESCO zapíše nějaké místo na svůj Seznam světového dědictví, znamená to:

„Toto místo je tak vzácné, že musíme zajistit, aby tu bylo i pro budoucí generace.“

Tato tři města ale nejsou sama. Jsou součástí velkého mezinárodního společenství 11 lázeňských měst ze 7 zemí, kterému se říká Great Spa Towns of Europe – Slavná lázeňská města Evropy, které bylo zapsáno na Seznam světového dědictví 24. července 2021. V Karlovarském kraji najdeš hned tři tato slavná lázeňská města: Karlovy Vary, Mariánské a Františkovy Lázně.

1. MĚSTO ZROZENÉ Z BAŽIN

Proč se město jmenuje Mariánské Lázně?

Název **Mariánské Lázně** pochází od Mariina pramene. Podle tradice připevnil u pramene voják vracející se z války obraz Panny Marie jako poděkování za uzdravení. Pramen měl dříve posměšný název „Smradlavý“ kvůli výronům přírodního CO₂, ale po umístění mariánského obrazu získal nové jméno – a od něj se později odvodil název celého města.

Hypotéza A: Mariánská legenda

Jméno vzniklo podle **obrazu Panny Marie**, který měl být zavěšen u pramene jako poděkování za uzdravení. **Hlavní myšlenka:** název vznikl z náboženské tradice a mariánské úcty.

Hypotéza B: Lázeňské přejmenování

Pramen byl původně „Smradlavý“. Název „Mariin pramen“ mohl být přijat, aby bylo místo **přitažlivější pro hosty** a vhodné pro rozvoj lázní. **Hlavní myšlenka:** název vznikl jako promyšlený lázeňský marketing / estetizace místa, nikoli z legendy.

Tato aktivita rozvíjí samostatné uvažování žáků, práci s historickým textem i schopnost vést věcnou diskusi. Úkolem žáků je porovnat dvě různé hypotézy o vzniku názvu Mariánské Lázně a na základě nasbíraných informací argumentovat pro tu, kterou považují za přesvědčivější.

Dospělí (učitel, rodič) seznámí děti s tím, že během historie Mariánských Lázní vzniklo několik vysvětlení názvu města. V pracovním listu mají žáci uvedeny dvě hlavní hypotézy, které si nyní společně ověří.

2. KRÁLOVSKÉ FIASKO, KTERÉ ZMĚNILO SVĚT

Vysvětlete, že Mariánské Lázně vznikly na místě plném mokřadů, které bylo nutné **odvodnit, upravit a přetvořit**, aby zde mohlo vyrůst město. Společně diskutujte, proč je **obtížné stavět v bažině** a jak mimořádné bylo úsilí Reitenbergera, Skalníka, Fischera a Thurnera.

Při práci využijte tyto otázky (vhodné pro diskuzi nebo skupinovou práci):

- 1. Proč byla bažina problémem pro vznik města?** (Nestabilní terén, všudypřítomná voda, nemožnost stavět pevné základy, riziko nemocí.)
- 2. Proč si zakladatelé mysleli, že právě tady má vzniknout lázeňské město?** (Léčivé minerální prameny, přírodní CO₂ unikající ze země, výrazné zdravotní účinky.)
- 3. Kdo rozhodl, že se z bažiny stane lázeňské město?** (Klášter Teplá pod vedením opata Karla Kašpara Reitenbergera.)
- 4. Jaké profese byly klíčové pro vznik města?** (Zahradní architekt Skalník, urbanista Fischer, stavitel Thurner, lékař Adler.)

Chemická reakce?

voda + citron + cukr + oxid = citronáda

Co je projímadlo?

Projímadlo je látka, která **pomáhá očistit střeva**, když má člověk zácpu.

Víš, co je to urbanismus?

Urbanismus je věda o plánování měst. Urbanisté navrhují, kde budou ulice, parky, domy a obchody. Musí myslet na to, aby se ve městě dobře žilo a aby bylo město krásné i praktické

Víš, co to je terénní léčba a jak to asi vypadá?

Terénní léčba je léčba pohybem v přírodě.

Probíhá formou procházek, cvičení nebo lehkých výšlapů po lázeňských cestách a parcích. V Mariánských Lázních vznikla už v 19. století díky jejich poloze v zalesněném údolí.

Co museli všechno udělat?

Seřaď úkony od začátku do konce, jak šly po sobě, a očíslej.

1. Odvodnit bažiny
2. Zachytit a ochránit prameny
3. Postavit první lázeňské domy
4. Zbudovat procházkové stezky
5. Vysadit tisíce stromů

3. TROJBOJ LÉČIVÝCH POKLADŮ

MINERÁLNÍ PRAMENY

Vydej se na procházku mezi nimi, zjisti a napiš, co všechno se v nich odehrávalo!

koncerty, výstavy, setkání, pitné kúry, trhy, taneční a divadelní představení, přednášky, relax a odpočinek

Najdi v hlavní kolonádě a zapiš:

1) Freska s planetou – jaká to je asi planeta? Správná odpověď (několik možných variant):

- Planety na freskách nejsou označené jménem, ale nejčastěji děti poznají **Zemi, Měsíc, Saturn** (s prstencem) nebo obecně **planety Sluneční soustavy**.
- Fresky malíře **Josefa Vyletala** zobrazují téma „**Člověk a vesmír**“, takže žáci mohou napsat, kterou planetu jim motiv připomíná.

Nápověda pro rodiče, učitele:

Fresky nejsou realistické vědecké ilustrace — jde o poetické, fantazijní obrazy vesmíru a člověka.

2) Reliéf se zvířetem – co je to za zvíře? Správná odpověď:

- Podle místa, kde stojí, žáci obvykle najdou **koně, lva, ptáka** nebo jiné stylizované figury.
- Reliéfy jsou od sochaře **Antonína Kuchaře**.

Nápověda:

Rodič učitel může ukázat, že zvířata jsou součástí výzdoby symbolizující přírodu, sílu nebo lidské schopnosti. Každý z těchto tvorů něco symbolizuje:

- kůň – rychlost a sílu,
- lev – odvahu a ochranu,
- pták – volnost a spojení s přírodou.

3) Nejkrásnější sloup – popis – Odpověď je individuální, ale žáci mohou uvést např.:

- „Má ozdobnou hlavici.“
- „Je litinový a dekorativně zdobený.“
- „Vypadá jako ze zlata.“
- „Má ornamenty a kroužky.“
- „Je mnohem zdobenější než sloupy u Ferdinandova pramene.“

Poznámka pro rodiče- učitele: Sloupy jsou litinové, bohatě zdobené a jsou chloubou kolonády — patří k nejhezčím litinovým stavbám v Evropě.

4) Nápis s rokem stavby – víš, jaké to bylo století?

Na kolonádě je uveden letopočet 1888–1889 = 19. století

Nápověda pro žáky:

- Když začíná letopočet číslem 18**, je to 19. století.
- Století je vždy „o jedno víc“ než první dvě čísla letopočtu.

Víš, co je to freska?

Freska je malířská technika, při níž se maluje přímo do čerstvé, mokré omítky. Barvy se do omítky vsáknou a po zaschnutí ztvrdnou spolu s ní, takže je freska velmi trvanlivá.

Během procházky městem nechte žáky pracovat jako „malé architekty“. Zastavte se u Ferdinandovy a Hlavní kolonády a ukažte rozdíl mezi klasicismem a novobarokem na konkrétních prvcích (sloupy, štíty, litina, výzdoba).

Krátké shrnutí:

- **Klasicismus** = jednoduchost, symetrie, antické sloupy.
- **Novorenesance** = elegantní městská výzdoba, hladké fasády, rámy kolem oken.
- **Novobaroko** = zdobnost, křivky, velkolepost.

Vysvětlete, že kolonády nejsou jen ozdoba – chrání prameny, slouží lidem a propojují město s přírodou, což je důležité pro zápis do UNESCO.

Položte jednoduché otázky:

Proč lázně vznikaly u pramenů?

Jak příroda formuje město?

Proč má každá kolonáda svůj příběh?

Podpořte děti, aby během procházky vědomě sledovaly vztah mezi parky, prameny a stavbami – to je hlavní princip lázeňského urbanismu 19. století.

A co všechno mariánskolázeňské prameny léčí? Spoj obrázky orgánů s jejich názvy.

Každý pramen má jiné minerální složení, takže se používá k léčbě různých orgánů. Celkově však mariánskolázeňské prameny pomáhají při těchto zdravotních potížích:

- Zažívací potíže → žaludek, Křížový pramen, Karolinin pramen
- Nemoci ledvin a močových cest → ledviny, močový měchýř, Rudolfův pramen
- Nemoci dýchacích cest → plíce, Inhalace minerální vody, klimatoterapie
- Problémy s klouby a páteří → klouby, Minerální koupele, CO₂ terapie

NEVIDITELNÝ LÉČITEL ZE ZEMĚ

Abyste názorně ukázali, že CO₂ je **těžší než vzduch**, můžete udělat bezpečný pokus:

Pokus: „Neviditelná voda“

1. Do sklenice dejte lžici sody.
2. Zalijte octem → vznikne CO₂.
3. Nakloňte sklenici a „nalijte“ plyn do nízké misky se svíčkou.
4. Svíčka zhasne, přestože jste „nalili jen vzduch“.

Výklad:

CO₂ „sedne“ ke dnu a vytlačí kyslík – stejně jako v Mariině jezírku „leží“ u země a lze v něm sedět. Je to bezpečný, efektní a velmi zapamatovatelný demonstrativní moment.

Víš, kde jinde se setkáváme s oxidem uhličitým? Bublinkami?

- sycené nápoje (limonády, minerálky)
- šumivé tablety
- kypřicí prášek do pečiva (CO₂ při pečení)
- dýchání – vydechujeme CO₂
- sopky a geologické vývěry
- hašení (CO₂ hasicí přístroje)

ČTVRTÝ LÉČIVÝ ZDROJ

Na jednom ze zastavení požádej děti, aby na chvíli zavřely oči a odpověděly na tři jednoduché otázky, které propojují **představitivost** a **vnímání klimatu**:

1. Jakou barvu má podle vás vzduch v Mariánských Lázních?

(Barvu mohou odvodit z pocitu: svěží → světle modrá, klidný → zelená, čistý → průhledná apod.)

2. Jaký zvuk by měl zdravý vzduch, kdybychom ho mohli slyšet?

(Tichý šum, jemný vánek, klid, pozvolné dýchání...)

3. Jaký tvar nebo linie nejlépe vystihuje vzduch, který se tu dýchá?

(Vlnka, kruh, rovná čára, spirála...)

4. PRŮKOPNÍCI LÁZEŇSKÉ MEDICÍNY

Víš, jak se říká vědě, která zkoumá léčivé vody, lázně a jejich účinky? Zakroužkuj správnou odpověď.

Balneologie

To je věda, která se zabývá léčivými vodami, prameny, lázněmi a jejich účinky na lidské zdraví.

Napiš si, co pomáhá k léčení, a přidej to, co by pomohlo tobě...

např. hudba, ticho, pohlazení...

Tento úkol je skvělou příležitostí otevřít téma **různých lidských potřeb**. Povzbudte je, aby se zamysleli nad tím, že každý člověk odpočívá a regeneruje jinak – někdo potřebuje ticho, jiný hudbu, další objetí nebo pobyt venku.

Můžete krátce diskutovat o tom, že **lidé se uzdravují různými cestami** a že je důležité vnímat rozdíly a respektovat je. Úkol tak žákům pomůže přemýšlet nejen o lázeňské léčbě, ale i o vlastním duševním zdraví a o tom, co jim v životě dodává sílu.

5. MĚSTO JAKO UMĚLECKÉ DÍLO

Navrhni program pro zpívající fontánu. Jakou hudbu by podle tebe fontána měla hrát? Napiš, jaké barvy by měla a jak by se voda pohybovala.

Úkol, při kterém děti navrhují vlastní program pro Zpívající fontánu, může být skvělou příležitostí otevřít téma **vnímání umění a atmosféry místa**. Povzbudte je, aby se zamyslely nad tím, jak hudba, barvy a pohyb vody ovlivňují náladu člověka – a že každý může mít úplně jinou představu o tom, co je krásné a uklidňující.

Krátce můžete mluvit o tom, že **umění ve veřejném prostoru** (jako je fontána) má různé role: někdy pobaví, jindy překvapí, nebo naopak uklidní. Nechte žáky přemýšlet, **jaký pocit** by chtěli svou fontánou vyvolat – radost, klid, napětí nebo třeba hravost.

6. CELEBRITY MARIÁNSKÝCH LÁZNÍ

SOUSOŠÍ MONARCHŮ – SETKÁNÍ, KTERÉ ZAPSALO MĚSTO DO DĚJIN

Sousoší monarchů patří k nejmladším památkám Mariánských Lázní – přesto připomíná jednu z nejdůležitějších událostí, která město proslavila po celé Evropě. V roce **1904** se zde setkali dva mocní vladaři své doby: **Eduard VII., král Spojeného království, a František Josef I., rakouský císař**. Nebylo to obyčejné setkání. Šlo o významnou diplomatickou událost, která ukázala, že Mariánské Lázně jsou místem, kde se mohou potkávat hlavy států v klidu, bezpečí a eleganci lázeňského prostředí.

Dnešní sousoší, odhalené v roce **2014**, vytvořil sochař **Albert Králiček** podle návrhu akademického sochaře **Vítězslava Eibla**. Je odlito z bronzu a stojí nedaleko centra lázeňské zóny. Oba panovníci jsou zobrazeni v okamžiku, kdy spolu kráčejí – jako připomínka významné chvíle, kdy se „salon Evropy“ stal svědkem mezinárodní diplomacie.

„Co vypovídá postoj?“

U sousoší se zastavte a nechte žáky chvíli pozorovat, **jak jsou oba monarchové zobrazeni**. Pak položte otázku:

„Co podle vás vyjadřuje jejich držení těla, krok nebo gesto? Vypadají přátelsky, důstojně, nebo spíš formálně?“

Tento krátký úkol pomáhá:

- rozvíjet vizuální gramotnost,
- podpořit historické vnímání doby,
- ukázat, jak může umění „vyprávět“ bez jediného slova.

Je to jednoduchá, ale velmi účinná aktivita, která dává žákům možnost vidět historii očima umělce – nejen jako text v učebnici.

Představ si, že jsi novinář v roce 1905 a píšeš článek o tom, jak se v Mariánských Lázních potkali král Eduard VII., skladatel Chopin a vynálezce Edison. Co by si asi povídali při setkání u Křížového pramene? Co jim lázně nabízely?

O čem že to mohli diskutovat?

Chopin o inspiraci

Mistr Chopin, zjevně posílen pravidelnými doušky z pramene, se svěřoval, že jej zdejší ticho a vzduch „přímo nutí psát“. Prý by každý skladatel měl alespoň jednou v životě navštívit lázně, „kde hudba zní i tehdy, když si nikdo nesedne ke klavíru“.

Edison o elektřině a nových nápadech

Pan Edison, známý svou neutuchající energií, tvrdil, že lázně jsou ideálním místem k přemýšlení. „Člověk tu má konečně prostor slyšet vlastní nápady,“ prohlásil. K pramenu si dokonce přinesl malý přístroj, který zkoumal, zda zdejší vzduch vede elektřinu jinak než doma v New Jersey.

Král Eduard VII. o odpočinku (a golfu)

Jeho Veličenstvo Eduard VII. se usmíval a přiznal, že v Mariánských Lázních nachází „vzácný klid před shonem světa“. Chválil zdejší parky, promenády a vyjádřil potěšení nad tím, že místní golfové hřiště roste do krásy.

Proč si myslíš, že se tolik slavných lidí cítilo v Mariánských Lázních dobře?

Společně se shodli na třech věcech:

1. **Vzduch je zde lehký a čistý**, „jako by člověk dýchal přímo les“.
2. **Promenády a parky uklidňují mysl**, což inspiruje jak umělce, tak vynálezce — a králům dopřává vytoužený odpočinek.
3. **Minerální prameny mají sílu**, o které se mluví po celé Evropě — někomu pomáhají na žaludek, jinému dodají energii či posílí hlas.

Zatímco Chopin tvrdil, že mu Křížový pramen „probouzí duši“, Edison dodal, že „i tělo se cítí jako nově nabitě“.

Co jim lázně nabízely?

Slavní lidé žili ve své době pod obrovským tlakem, neustálou pozorností veřejnosti a rychlým tempem. Mariánské Lázně jim nabízely něco, co doma často neměli: **klid, soukromí a prostor být chvíli jen obyčejnými lidmi** – ne panovníky, umělci ani vynálezci.

Lázně byly už od svého založení známé jako **tiché a diskrétní místo**, kde mohli významní hosté chodit na procházky bez davů a protokolu. Goethe si zde chválil nerušené promenády, Eduard VII. oceňoval, že může být „inkognito“ a odpočívat mimo dvorský shon.

Krása, zdraví, klid, inspirace a zajímavá společnost – to vše dohromady vytvářelo atmosféru, kvůli níž se slavní hosté v Mariánských Lázních cítili tak dobře. Lázně jim nabízely něco, co si nemohli koupit ani jako králové: **čas pro sebe**.

Rozdělte děti do skupin a každé dejte jednu osobnost spojenou s Mariánskými Lázněmi (např. Eduard VII., Goethe, Chopin, Edison, František Josef I.).

Úkoly skupin:

1. Zjistit, proč jejich osobnost do Mariánských Lázní jezdila a co ji zde zaujalo.
2. Vytvořit krátký „lázeňský portrét“ – formou rozhovoru, dopisu, deníku nebo miniscénky.
3. Představit postavu ostatním tak, aby mohli hádat, o koho jde.
4. Společně se zamyslet nad tím, co slavní lidé v lázních hledali: zdraví, klid, inspiraci nebo společnost.

Tip pro zpestření:

Doplněte prezentace krátkou ukázkou Chopinovy hudby, Goethovým citátem nebo obrázkem Eduarda VII. či Edisona.

Proč si myslíš, že je důležité chránit Mariánské Lázně jako Světové dědictví UNESCO?

Evropská lázeňská města byla vybrána proto, že dodnes uchovávají všechno, co dělalo lázně v 18.–20. století výjimečnými – léčivé prameny, promyšlené městské plánování, elegantní kolonády, parky, lázeňské domy i společenský život, který se kolem lázní přirozeně vytvářel.

Česká republika má v této mezinárodní skupině **tři zástupce:**

Františkovy Lázně, Karlovy Vary a Mariánské Lázně.

Společně tvoří **Západočeský lázeňský trojúhelník**, území, které významně ovlivnilo rozvoj přírodního léčitelství, medicíny i architektury lázeňských měst v celé Evropě.

Co dělá Mariánské Lázně výjimečnými?

Mariánské Lázně patří mezi málo evropských lázeňských měst, která si dodnes uchovala podobu města-parku. Jejich urbanismus je promyšleně založen na spojení architektury a přírody:

- velké centrální parky a široké promenády
- kolonády přímo napojené na prameny
- lázeňské domy zasazené do zeleně
- plynulý přechod města do okolních lesů
- čisté klima a atmosféra, která se od 19. století téměř nezměnila

K tomu se přidává něco, co je zcela výjimečné: lázeňský čtyřboj. Mariánské Lázně jako jediné české lázeňské město disponují čtyřmi přírodními léčivými zdroji současně:

1. minerálními prameny
2. přírodním CO₂ (mariánský plyn)
3. rašelinou (používanou k balneoterapii)
4. unikátním klimatem

Proč byly lázně v minulosti tak důležitým místem pro společnost?

Mariánské Lázně jsou výjimečnou ukázkou toho, jak lidé dokázali vytvořit místo určené k léčbě, odpočinku i kulturnímu životu – a jak takový prostor může dodnes působit stejně silně jako před více než sto lety.